

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ
ОХРИДСКИ”**

**ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ, КАТЕДРА
„ПОЛИТОЛОГИЯ”**

**Политиката на Япония в операциите на ООН за
поддържане на мира (2000-2014)**

Ивайла Ивайлова Алексова

Автореферат

Професионално направление: 3.3. Политически науки

Научна специалност: Политология (Международни отношения)

Научен ръководител: проф. дфн., д-р ист. Нако Стефанов

София, 2017

Съдържание на автореферата

1. **Обща характеристика на дисертационния труд..... 4-6**
2. **Кратко изложение на дисертационния труд.....13-33**
3. **Основни изводи.....33-35**
4. **Справка за публикациите по темата на дисертационния труд.....36-37**
5. **Справка за научните приноси в дисертацията.....37-38**

Дисертацията е обсъдена и предложена за защита от катедра „Политология” при Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”. Научният труд се състои от увод, четири глави и заключение в обем от 208 машинописни страници, списък на използваната литература на български, руски, японски и английски езици (311), списък на таблиците и фигурите в текста (23), списък на приложенията и приложения (9).

Докторантът е зачислен на самостоятелна подготовка към катедра „Политология” на Софийски университет „Св. Климент Охридски” със заповед от 29.01.2013. Отчислен е с право на защита през м.февруари 2016 г. Катедра „Политология”, след успешна вътрешна защита на дисертацията на докторанта, проведена на 02.12.2016 г., Протокол N/ 02.12. 2016 г. определи научно жури в състав:

Доц. д-р Любов Григорова Минчева

Проф. Нако Райнов Стефанов

Проф. Георги Иванов Маринов

Проф Динко Георгиев Динков

Проф. Владимир Стефанов Чуков

Защитата на дисертационни труд ще се състои на в зала....Материалите по защитата са на разположение в катедра „Политология”, Философски факултет.

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА:

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА.....	3-4
УВОД.....	6-13
Първа глава Миропазващите операции в рамките на ООН- базови параметри	
1.1 Политически предпоставки и условия за миропазващите операции и концептуални платформи.....	14-37
1.2 Миропазващите операции през призмата на някои основни школи в международните отношения	37-45
Втора глава Японската външна политика и операции по опазване на мира	
2.1 Базови изследвания и общ преглед на външната политика на Япония в областта на сигурността след края на Студената война.....	46-68
2.2 Въпроси, свързани с участието на японските сили за самоотбрана в мироподдържащи и мироукрепващи операции на ООН.....	68-80
2.3 Общественото мнение като важен индикатор за участието в миропазващите операции.....	81-89
Трета глава Традиционни форми на участие на Япония в поддържане на мира	
3.1 Външнополитически приоритети на японските правителства в периода 2000-2009 г.	90-107
3.2 Външнополитически приоритети на японските правителства в периода 2009-2014 г.	108-127
Четвърта глава Нетрадиционни форми на участие на Япония в поддържане на мира	
4.1 Ролята на концепцията за „човешка сигурност“ в операциите за укрепване на мира.....	128-138
4.2 Случаите Афганистан и Южен Судан като илюстрация на японските усилия за укрепване на мира.....	138-159
ЗАКЛЮЧЕНИЕ И ИЗВОДИ.....	160-165
ЛИТЕРАТУРА.....	166-194
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ФИГУРИТЕ В ТЕКСТА.....	195-196
СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА.....	197-198

ПРИЛОЖЕНИЯ.....	198-208
------------------------	----------------

1. **Обща характеристика на дисертационния труд**

От особен интерес за нас като страна- член на ООН е участието на Япония в мироопазващи операции. Подобно участие се разглежда от управляващите кръгове на Страната на изгряващото слънце като важен механизъм за повишаване на международната тежест на страната с помощта на засилена активност в рамките на действията и политиките на единствената универсална организация- ООН. Избраният период разкрива динамични глобални промени- от една страна готовността на международната общност да иницира стратегии за новия век, а от друга- осъзнаването на тероризма като главна глобална заплаха пред международната общност, обуславяща нуждата от нови мерки.

Актуалността и важността на темата за ролята на Япония в ООН и в частност политиката на Страната на изгряващото слънце в операциите на ООН за поддържане на мира в самото начало на XXI век - 2000-2014 г. се определя от редица фактори и причини, а именно:

- Япония е важна икономическа и технологическа сила, явяваща се добър партньор на нашата страна. Сериозното и задълбочено познаване на нейната външна политика играе значима роля в българо-японските отношения и определено ще подпомогне за тяхното разширяване и усъвършенстване;

- Не само в специализираната научна, но и в общополитическата литература на български език почти напълно липсва достатъчно детайлно изследване на международните взаимоотношения и взаимодействия на съвременна Япония и то в един ключов момент. Става дума за текущия период, когато Страната на изгряващото слънце търси възможност да се „отърси“ от спомените на миналото и от обект да се превърне в субект на международната политика;

- От особен интерес за нас като страна-член на ООН е участието на Япония в мироопазващи операции. Подобно участие се разглежда от управляващите кръгове като важен механизъм за повишаване на международната тежест на страната с помощта на засилена активност в рамките на действията и политиките на единствената универсална организация– ООН. Опитът на Япония в тази област при несъмнено огромните различия в условията, мащабите и възможностите между нашите две страни все пак, по наше мнение, носи конкретна практическа полза.

Предметът на изследователските усилия е „Участието на Страната на изгряващото слънце в мироопазващите операции на ООН в началото на XXI век”.

Обект на изследване в дадения труд е „Политиката на Япония в рамките на усилията на ООН за установяване на мир и поддръжка на международната сигурност”.

Основните цели на настоящия труд са няколко:

- Да се представи както относително детайлна панорама на мироопазващите операции на ООН, така и на важно направление на международната политика на значима държава, каквато е Япония, предвид нейното участие в провежданите от ООН действия по установяване на мир и засилване на безопасността в редица конфликтни региони;
- Да се разгледат комплексните и не лишени от противоречия традиционни и нетрадиционни формати, механизми и взаимодействия по поддръжка на международна сигурност в Ирак, Южен Судан и Афганистан, демонстрирани от Страната на изгряващото слънце, включително и използването на т.нар. „мека сила”;
- Да се даде оценка на мироопазващия курс на Япония в рамките на политиката на международна сигурност на ООН, а също така да се характеризира това важно направление на външната политика в рамките на мащабните ѝ усилия да „субективизира” ролята си в глобалните политически взаимодействия и взаимоотношения.

Горепосочените цели се постигат чрез следните задачи, структурирани в основните глави на разработката:

1. Мироопазващите операции в рамките на ООН- базови параметри;
2. Японската външна политика и операции по поддържане на мира;
3. Традиционни форми на участие на Япония в поддържането и укрепването на мира;
4. Нетрадиционни форми на участие на Япония в поддържането и укрепването на мира;

Изследователски въпроси:

- Какво определя промяната в приоритетите на японската външна политика от идейни платформи като „човешка сигурност” към по- реалистични приоритети като „защита на цивилни” и новата роля на силите за самоотбрана?

- Каква е мотивацията на Япония активно да участва в операции по укрепване на мира в региони като Афганистан/Южен Судан?

Разглеждането на четиринадесет години от развитието на външната политика на мироопазващите операции в Япония не цели просто проследяване на еволюцията им, а оценка на ролята на страната в международен план и значението ѝ в отделните периоди. Направени са изводи кои са основните принципи (дали са реалистички, либералистички, конструктивистички) и външно-политически ценности, които ги характеризират.

Задачите са изпълнени чрез следните методи: системен анализ, геополитически метод наред с различни емпирични и теоретични базови методологически подходи:

- Историческият подход, изискващ разглеждането на въпроса през призмата на развитието му във времето и пространството;
- Системно-структурният подход, предполагащ разглеждането на въпроса като система, т.е като съвкупност от взаимосвързани фактори, действащи в едно цяло;
- Логическият подход-изследва логиката на взаимодействията, за да се установи съществуването на евентуална връзка между събитията;

За обобщението и систематизирането на теоретичните източници и емпирични данни и за комплексното постигане на определените цели и задачи, приложение намират също и методи като аналогия и сравнение, анализ и синтез.

Използвани са доклади и изследвания на японски и европейски изследователски институти, придобити от Университета Васеда, Университета Лайден, ООН Университетска библиотека в Токио, изследователски институт „Нира” и НПО „Дипломатически семинар”, материали, осигурени от неправителствени организации в Япония, архив на Министерство на Външните работи в България. Част от тези материали изискват специален достъп. Използвани са и официални общодостъпни документи на ООН, Министерство на отбраната на Япония, Министерство на Външните работи на Япония, посолства на Афганистан и Южен Судан в Япония, японски парламент, блогове на японски политици и учени, периодичен печат като „Джапан Таймс”, „Ниппон” и други. В първата глава са анализирани документи на ООН. Във Втората глава са използвани графики и илюстративни документи за разкриване ролята на силите за самоотбрана. В трета глава са използвани външнополитически документи, за да бъде запълнен недостигът от цялостна информация и анализ за външнополитическите приоритети на японските правителства. В четвърта глава са използвани събрани от автора интервюта и документи за

разкриване ролята на неправителствения сектор. Използван е и методът на сравнението между случаите Южен Судан и Афганистан.

2. Кратко изложение на дисертационния труд.

Първа глава. Миропазващите операции в рамките на ООН- базови параметри

Първа глава проследява теоретичната конструкция на проблема и въвежда основните понятия, използвани в дисертацията. Прави се разграничение между понятията „мироопазващи операции“ и „операции по укрепване на мира“. Разкриването на основните тенденции от еволюцията на мироопазващите операции в ООН е важно, защото то определя до голяма степен и тенденциите във връзка с мироопазващите операции в японската политика. Подробното теоретично разглеждане на понятието не е случайно, то е с цел да се оцени доколко в японските дипломатически документи, присъстват тези определения, как те са интерпретирани и разширени в динамиката на разглеждания период. Разграничени са най-важните особености на съвременните многоизмерни мироопазващи операции като партньорството между различни организации в структурата на ООН, национални правителства, неправителствени организации и граждански сдружения, съчетаването на дейности по превенция и следконфликтно възстановяване, извършвано от цивилен персонал и традиционни мироопазващи дейности, свързани с директно използване на сила с цел спиране на огъня. Посочени са условията за интервенция на трета страна в решаването на конфликти и проблемите, свързани с тях. Това е изключително важно и за разкритата във втора глава роля на японските сили за самоотбрана. Представени са съвременните теории за международни отношения и мироопазващите операции като теоретико-методологична платформа на работата. Също така са анализирани ключови концепции по въпросите за международната сигурност и взаимодействията „теория-реалност“.

Традиционните мироопазващи операции от първо поколение¹ са създадени с цел адекватен отговор на вътрешните кризи като изпращат невъоръжени или слабооръжени ООН части между враждуващите страни за наблюдение или оттегляне на войски или буфер зони до воденето на политически преговори². В последствие операциите по поддържане на мира се разширяват значително. Като основни периоди от развитието на мироопазващите операции след Студената война се разграничават:

¹ Под първо поколение условно се приема традиционното мироопазване, второ поколение – многоизмерни операции в средата на 90-те, трето поколение-операцията в Босна, четвърто поколение: комплексните многоизмерни операции след 2000 г (Източник: *Peace operations monitor*, <http://pom.peacebuild.ca/bestpracticesevol.shtml>, последен достъп: 10.09.2016).

² Doyle, M. and Nicholas, S. (July, 2007) *The UN record on peacekeeping operations. International journal*, vol 62, N.3, с.498.

експанзионизмът в късните 80 и ранните 90-те на XX век, разочарованията и провалите в средата на 90-те, когато интервенцията на ООН в Сомалия и Руанда е неуспешна и не възпира разразяването на кръвопролитни конфликти. Ролята по поддържането на мира е международно призната през 1988 г., когато силите на ООН за поддържане на мира получават Нобелова награда за мир³. През същата година пред международната общност възникват въпросите за намесата на организацията като трета страна за спиране на системното нарушаване на човешките права. Сред основните събития, характеризиращи мироопазващите операции през 90-те и ранните години на XXI век са сблъсъците между Етиопия и Еритрея, войната водена от САЩ и нейните съюзници срещу талибаните в Афганистан, баатистите в Ирак и други. В края на 90-те възниква поколение мисии, включващи нови отговорности по следконфликтно възстановяване и нови актьори, включващи се на основата на партньорски споразумения- т.нар. „хибридни мисии“. Мисията в Намибия се разглежда като пример за разширяване обсега и дейностите на традиционното мироопазване, когато ООН разполага с мандат да наблюдава поведението на „Южна Африка в гласуването за Учредително Събрание за изработването на нова конституция и процеса по изграждане независимостта на страната. На ООН се налага да се намеси във вътрешните работи на държава в по-голяма степен, отколкото е прието дотогава. Две са особеностите на мисията, които се посочват като характеристики, излизащи извън обсега на т.нар традиционни мироопазване- комплексният ѝ характер и изключително високата ѝ финансова издръжка от ООН⁴. Изисква високи нива на сътрудничеството от страните членки, но също така е и зависима от различни компоненти на организацията, работещи заедно. При този тип мисии военните сили работят наред с цивилни служители за репатрирането на бежанци и организирането на честни и прозрачни избори. В някои от случаите като мисията в Камбоджа, в началото на 90-те ООН спомага за урегулиране на съществуващо държавно управление, а в други като Източен Тимор, инструментите на държавата дори не съществуват и ООН носи основната отговорност по ОПМ. В края на 90-те години сред основните дискутирани въпроси са тези за поддържане на международния мир и сигурност и нуждата от съвместните усилия на страните относно реформата в ООН, финансови въпроси и изпращането на униформен персонал. Имайки предвид тези особености, нарастващата регионална интензивност на конфликтите води до използването на противопехотни мини и малки оръжия за обща употреба,

³ George, A. (1993) *Japan's Participation in U.N. Peacekeeping Operations: Radical Departure or Predictable Response*, *Asian Survey*, Vol. 33, No. 6, Japan: *Redefining Its International Role* (Jun., 1993), с.560-575.

⁴ Maley, W. (2012) *Peace Operations and Their Evaluation*. *Journal of International Peacekeeping* 16 (2012), с.200 с.

увеличаване на конфликтите и причиняването на човешки жертви. Въпросите, застрашаващи човешкия живот и сигурността надхвърлят опасността от въоръжени сблъсъци. Усилията в ОПМ целят мир и зачитане на човешките права. Като основно предизвикателство е открояна необходимостта конфликтите да бъдат потушавани преди да прераснат във въоръжени сблъсъци и тези, които застрашават международния мир и сигурност се препоръчва да бъдат разрешени чрез „мирни средства” и в съответствие с принципите на справедливост, международноправни норми и устава на ООН. Методите за управление на конфликти трябва да адресират всички техни аспекти. Осъзнава се нуждата от всеобхватен подход за адресиране на потенциалните конфликти още преди тяхното възникване, както и смекчаване на последиците от тях след като са приключили. В този смисъл е важна международната подкрепа за възстановяването на мира, включително и усилия за разрешаване проблеми на малцинствени групи, в следствие на възникване на конфликтите и улесняване на следконфликтното мироопазване. Тези промени обхващат въпроси, разпространяващи се извън националните граници и превърнали се в глобални проблеми. Примери за това са пораженията върху околната среда, тероризъм, транснационална организирана престъпност, трафик на наркотици, бежански вълни и заразни болести. Нуждата от адекватни реакции на тези промени налага необходимост от засилена координация. В този глобален контекст японската външна политика се изправя пред множество трудни въпроси още в края на 90-те, които продължават и до днес. Главните предизвикателства са намирането на адекватен отговор на новите заплахи за регионалната и глобална стабилност по въпроси, свързани с ядрени тестове, предприети от Индия и Пакистан и разполагането на ракети от страна на Северна Корея до икономически вълнения като финансовата нестабилност в Руската федерация и Латинска Америка в зората на Азиатската криза.

Отчитайки ролята на регионалните организации в разрешаването на възникването на регионални конфликти е осъзната нуждата, ООН като универсална глобална организация да отделя внимание и на проблемите на регионално равнище. Осъзнава се възможността Япония да допринесе в наблюдението на международни избори, проведени под егидата на ООН и редица регионални организации.

Тенденцията за глобалното лице на конфликтите се наблюдава и като основна линия, разглеждана според японските дипломатически книги и стратегически документи през XXI век. В съответствие с тези промени мироопазващите операции са

оторизирани не само с традиционни мандати⁵ като наблюдение на спиране на огъня и оттегляне на въоръжените сили, но също широк обсег от дейности в други области, включително наблюдение на избори, изпращане на цивилна полиция, осъществяване, координация и подържане на хуманитарни дейности като връщане на бежанци и административни задължения. В подготовка за срещата на високо равнище, която се провежда през 2001 г., Япония подчертава важноста на въпросите пред международната общност през XXI век в рамките на ООН, включително конфликти и бедност и отново припомня позицията си, че реформата на организацията и нарастването на функциите ѝ са незаменима част с цел ефективен отговор пред съвременните предизвикателства.

Във втората подточка са разгледани отделни елементи на основните теории на международните отношения, чрез които биха могли да се обяснят основните приоритети на японското участие в мироопазващите операции.

Теорията на класическия реализъм от една страна обяснява поведението на държавите на международната сцена като цяло и се фокусира върху съперничеството помежду им, а от друга- върху факторите на динамиката на международната система. Същността на теоретичното течение може да се обобщи в поставянето на националната държава в центъра на международната политика, оцеляването като първостепенната цел на националната държава и разчитането на собствените сили като ефективен начин държавите да гарантират собствената си сигурност в анархичната международна среда⁶. Основна идейна концепция е, че при анархичните условия на международната система всяка национална държава преследва националните си интереси, основните от които са свързани с националната сигурност и отбрана на нейната територия и население. Това е принцип, който според част от разгледаните оценки за политиката на сигурност на Япония се съдържа в една или друга степен като аргумент за участието в мироопазващите операции. Според реалистите всяка държава може да гарантира националната си сигурност единствено чрез собствени действия, не разчитайки на чужди. Този възглед е формулиран от Кенет Уолц- представител на школата на нео-реализма. Според реалистите като Моргентау увеличаването на военна сила е главната амбиция на държавника и определя международното поведение на страните⁷.

⁵ Мандатът представлява правно основание за инициране на ООН операциите и съдържа няколко компонента: цел и задачи на ОПМ, мисия на организацията, задачи, организационна структура и др. (дефиниция на Енев и Маринов, 2014, с. 25-26).

⁶ Baylis, J. and Smith, S. (2001) *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, Sixth Edition.

⁷Waltz, K. (The Mit Press, Spring, 1988), *The origins of war in Neorealist theory The Journal of interdisciplinary History*, Vol.18, No.4, с.616.

Реалистите от своя страна смятат, че Япония използва ООН като средство да спечели допълнителна власт и евентуално постоянно място в Съвета за сигурност⁸. Използвайки тази идея, можем да направим извод, че Япония прави опити за използване на военна сила независимо от конституционните ограничения с цел натрупване на сила и защита от външни заплахи.

Школата на неореализма

Школата на теорията на неореализма заимства основните характеристики на класическия реализъм, но обръща внимание и на други субекти на политиката и глобалните процеси и освен конфликтността, анализира международната политика през призмата на влиянието на структурата и отношенията между „взаимодействащи си структури“ и „международни събития“⁹. Взимат се под внимание взаимоотношенията между страните и събитията са провокирани от структурни промени, а не жаждата за власт¹⁰. Съществуването на връзка между взаимодействащите части и реалността е друга характеристика на теорията. Тази теория би могла да обясни японската интервенция в контекста на отношенията с други държави, вземащи участие във войната срещу тероризма. Предлага се друго разбиране за ролята на силата. Според разбирането на Конышев, 2004 ако според класическия реализъм е важно постоянното нарастване на силата, то при неореализма от съществено значение е използването на силата да бъде с цел оцеляване и защитата на националните интереси. Във фокуса на вниманието на неореализма е важен не толкова източника на сила на отделната държава, а по-скоро нейното разпределение в международната система.

Либерализъм и нео-либерализъм

В края на XIX век се изяснява, че прилагането на идеите на либерализма води не до социална хармония и справедливост, а до рязка социално-имуществена поляризация в обществото¹¹. Според Тюк, 2011 неолибералите се стремят към обединяване на икономическото сътрудничество и ролята на международните институции в анализа на международните отношения. Съвременният либерализъм отстоява принципа, че сътрудничеството чрез търговията и институциите са средство за преодоляване на

⁸ Tuke, V. (2011) *Japan's Foreign Policy towards India: a Neoclassical Realist Analysis of the Policymaking Process*, Warwick University.

⁹ Kenneth, W. (1988) *The origins of war in Neorealist theory*, *The Journal of interdisciplinary History*, Vol.18, No.4, The Mit Press, Spring, c. 617.

¹⁰ Kenneth, W. (1988) *The origins of war in Neorealist theory*, *The Journal of interdisciplinary History*, Vol.18, No.4, The Mit Press, Spring, c. 620.

¹¹ Крайтерман, В. (2007), *Политология (Учебное пособие для ВУЗов)*, Москва, <http://all-politologija.ru/knigi/politologiya-uchebnoe-posobie-dlya-vuzov-krajterman>, последен достъп: 12.09.2016.

международните конфликти. Същата авторка разглежда японското участие в международни организации и ООН в частност през тази призма.

Школата на конструктивизма

Конструктивизмът е теория, основана на предположението, че участниците са социално конструирани. Държавните или националните интереси се интерпретират като резултат от социалните идентичности¹². Според конструктивистите основно внимание на теорията трябва да бъде насочено към изучаване не само на структурата на международните отношения, но и на процесите. Поради тази причина, за разлика от теорията на реализма и нео-реализма, конструктивизмът не се основава на постоянни интереси на държавата, фиксирана международна структура и йерархия между субектите на международната политика. При конструктивистите структурата е зависима от социалните аспекти от съществуването на човешките общества, които определят в решаваща степен поведението на субектите в политиката. Структурата се състои от идеи, независими от материалните отношения при неореализма и не задава поведението на актьорите, а взаимодейства с тях. Конструктивизмът предлага алтернативно разбиране на някои централни теми в международните отношения, включително значението на анархията и баланс на силите и перспективи за промяна в световната политика¹³. Тюк, 2011 коментира, че историческата памет е също сред важните характеристики на конструктивисткото мислене. Авторката интерпретира и обострените отношения между Китай и Япония като отражение на възприятия за това как страните възприемат заплахите.

От този бърз преглед на школите в международните отношения биха могли да се изведат основните характеристики и инструменти на школите в международните отношения и да се направят предположения доколко японската политика за сигурност по отношение на мироопазващите операции би могла да се обясни с определена теория. На базата на разгледаните документи в последната глава на дисертацията са направени изводи до колко тези хипотези се потвърждават.

Японската политика в мироопазващите операции през призмата на някои основни школи в международните отношения

¹² Този възглед е формулиран от Александър Уенд, който се смята и за основоположник на конструктивизма.

¹³ Hopf, T.(1998) *The promise of Constructivism in International Relations Theory, International Security, Vol.23, No.1 (Summer, 1998), c.172.*

Таблица 1 Основни школи в международните отношения ¹⁴

Теории:	Реализъм	Либерализъм	Конструктивизъм
Основни характеристики	надпревара за власт; всяка национална държава преследва националните си интереси, основните от които са свързани с националната сигурност и отбрана на територията и населението; непрекъсната конкуренция и съперничество между държавите за ресурси и по-голямо влияние в глобален план.	Разпространението на демокрацията, световните икономически отношения и международните организации са методи за поддържане на мира; сътрудничеството чрез търговията и институциите е средство за преодоляване на международните конфликти	Международната политика се формира от убедителни идеи, колективни ценности и отношенията са процес на социална конструкция, дебатът за идеи е основно средство за решаване на конфликтите; историческа памет също е фактор
Основни участници в международните отношения	Държави със сходно поведение на международната сцена, независимо от вида на управление	Държави, международни правителствени и неправителствени организации	Носители на нови идеи, транснационални мрежи от активисти и неправителствени организации
Основни инструменти	Военна сила и държавна дипломация	Международни институции и търговия	Идеи, ценности и идентичности

На базата на тези опростено представени приоритети на основните школи в международните отношения бихме могли да изведем следните хипотези, представени в таблицата.

Таблица 2 Хипотези

Какво обяснява теорията за японската политика по отношение на мироопазващите операции	Хипотеза 1: Участието на Япония в ОПМ се разглежда като амбиция за увеличаване на военния капацитет и традиционни средства на сигурността като използване на сила	Хипотеза 2: Участието на Япония в ОПМ се обяснява с желанието за задълбочаване на японско-американските договорни отношения	Хипотеза 3: Участието на Япония в ОПМ се разглежда като амбиция за утвърждаване на международния престиж на страната в организации като ООН и др.
--	--	--	--

Втора глава. Ролята на Япония в операции по опазване на мира

Целта на втора глава е да се разкрият различните гледни точки и да се разгледа нивото на решавания изследван проблем чрез кратък критичен преглед на съществуващата

¹⁴Използван е базов модел за анализ на външно-политически процеси, предложен според научната статия на Снайڈър, Д. (2005), <http://mediatimesreview.com/may05/ConcurrentTheories.php>, последен достъп:19.06.2014. Този модел е интерпретиран, разширен и преработен от автора за целите на настоящата дисертация.

литература по основните раздели от настоящия труд. Разглеждат се отношенията с важни външнополитически партньори като САЩ, Русия и страните от АТР. В първата подточка от работата са разгледани някои конкретни научни изследвания относно ролята на Япония в мироопазващите операции и е направен общ преглед на външната политика на Япония в областта на сигурността след края на Студената война.

Литературните източници бихме могли да категоризираме като даващи отговор на следните въпроси:

- на какви фактори се дължи участието на Япония в мироопазващите операции;
- до каква степен културата на пацифизъм и антимиитаризъм са водещи за Япония;
- каква е ролята на Япония в използването на т.нар. «мека сила».

Автори с доказан принос и значителни публикации по темата за правната рамка и политическия контекст на участието на мироопазващите операции са: Уеки¹⁵ (1993), Джордж¹⁶ (1993) Иногучи¹⁷ (1994-1995), Добсън¹⁸ (2003), Ишибаши¹⁹ (2007), Ишидзука²⁰ (2006), Стенгел²¹ (2008), Лам²² (2008), Сингх²³ (2008), Соея²⁴ (2004), Акимото²⁵ (2006) и други.

Според Джордж, 1993, Япония променя ролята си в международната сигурност и дава сериозни заявки ако не за възраждане на милитаризма, то поне за засилване ролята на военните измерения с участието във войната в Персийския залив и първите реални участия в мироопазващите операции на ООН. Най-съществения аргумент на авторката е, че страната променя значително ролята си на „глобален цивилен актьор на

¹⁵ Ueki, Y. (1993) *Japan and the New Multilateralism, chapter form Japan's foreign policy after the Cold War: coping with change.*

¹⁶ George, A. (1993) *Japan's Participation in U.N. Peacekeeping Operations: Radical Departure or Predictable Response, Asian Survey, Vol. 33, No. 6, Japan: Redefining Its International Role (Jun., 1993), c.560-575.*

¹⁷ Inoguchi, T.(1994-1995) *Japan's United Nations peacekeeping and other operations;Inoguchi, Takashi and Bacon, Paul (2006) Japan's emerging role as a 'global ordinary power' International Relations of the AsiaPacific Volume 6, 1-21, Oxford University Press and the Japan Association of International Relations 2005, c.1-21.*

¹⁸ Dobson, H.; Hook G. and others (2011) *Japan's International Relations: Politics, Economics and Security, London: Routledge, third edition (Hook Glenn, Global Governance and Japan), Routledge Taylor and Francis Group.*

¹⁹ Ishibashi, N. (2007) *The Dispatch of Japan's Self-Defense Forces to Iraq: Public Opinion, Elections, and Foreign Policy, Asian Survey, Vol. 47.*

²⁰ Ishizuka, K. (2012) *Working Paper Series. Studies on Multicultural Societies. Japan's Policy towards the War on Terror in Afghanistan. Afrasian Research Centre, Ryukoku University.*

²¹ Stengel, F. (2008) *The Reluctant Peacekeeper: Japan's Ambivalent Stance on UN Peace Operations; Research gate.*

²² Peng-ER, L. (2008) *Japan's Peace-Building in Mindanao: Partnering Malaysia, the Philippines and the Moro Islamic Liberation Front, Japanese Studies, 28: 1, 46 c.*

²³ Singh, B. (2013) *Security Identity, Policymaking Regime and Japanese Security Policy Development. Paper No. 255 School of International Studies Singapore.*

²⁴ Shibata, A.; Soeya Y. (1999) *United Nations Peace-keeping Operations, A guide to Japanese policy. United Nations Journal.*

²⁵ Akimoto, D. (2006) *Positive Pacifism and the Development of Japan's PKO Policy, Soka University, Peace Research, c.27-53.*

международната сцена”. Ишибаши, 2007 надгражда над тази оценка, като допълва, че Япония ще се утвърди като независим субект в международен план именно чрез приноса си за международната сигурност. Според Пенг Ер Лам, 2008 поддържането на мира не е израз на стремеж за засилване на международната роля на Япония, а е по-скоро част от стратегия за вътрешната политика. Важно уточнение прави Ишидзука, 2006 който отбелязва, че мироопазващите операции са *ad hoc* мисии и не изпълняват военни задачи, а представляват мисии, изпълнена от военен персонал. Според Стенгел, 2008 въпреки значителните промени в законодателната основа, възможностите за японското участие в мироопазващите операции на ООН остават сериозно ограничени. Особено що се отнася до мироопазването, включващо използване на сила авторът привежда аргументи, че японската конституция, общественото мнение, възможните реакции на японските регионални партньори, както и бюрократични фактори представляват пречка за участието в операции, включващи директното използване на сила и изпращането на войски. Според Хюдж, 2007 използването на сила в мироопазващите операции би могло да се тълкува като тенденция за възстановяване на милитаризма от миналото. Иногучи, разкрива подходите на Япония по отношение на мироопазващите операции, отбелязвайки че тя трябва да бъде разкрита през призмата на глобалната промяна. Авторът оценява сферите, в които Япония има предимство при мироопазващите операции и отбелязва, че тъй като тези операции се осъществяват с одобрението и подкрепата на САЩ и в рамките на конституцията, няма основания за тревога²⁶.

Темата за ролята на културата на пацифизъм в мироопазващите операции е разширена в статията на Акимото, 2006²⁷, който разграничава два типа пацифизъм (позитивен и негативен). Авторът свързва негативния пацифизъм с т.нар. „сакоку манталитет”²⁸ на японското население и утопичния пацифизъм, отхвърлящ правото на самоотбрана. Акимото, 2006 дори характеризира негативния пацифизъм като „иккоку хейва шюги”, който би могъл да се интерпретира като пацифизъм на една страна, несъобразяваща се с глобалните промени.

Позитивният пацифизъм се основава на преамбюла на японската конституция (правото на мирно съществуване и международен пацифизъм), интерпретиран от автора като следване на политика на мироопазване, считано като основно задължение на Япония като страна членка на ООН. Негативният пацифизъм се характеризира като

²⁶ Inoguchi, T. (1994-1995) *Japan's United Nations peacekeeping and other operations*, 327 c.

²⁷ Akimoto, D. (2006) *Positive Pacifism and the Development of Japan's PKO Policy*.

²⁸ Сакоку-термин, който в съвременното си значение се употребява в смисъла на „самоизолация”.

целящ „негативен мир” (отсъствие на директно насилие или неизползване на оръжия), докато позитивният мир е със значението на отсъствие на насилие и зачитане на правото на мирно съществуване и се осъществява чрез мирна дипломация, при която т.нар „мека сила” е водеща. Второто е разгледано като начин за укрепване на доверието между страните в АТР. Един от най-авторитетните автори, разглеждащ японският антимилитаризъм е Бергер, на базата на чийто разсъждения и исторически преглед се създава представа за връзките между милитаризъм-антимилитаризъм и настоящата политика на Япония в ООН. Според Бергер, 1993 културата на антимилитаризъм се е развила под хегемонизма на САЩ през 50-те 60-те години на XX век до степен до която не би се променила, дори и при евентуално отслабване на американските интереси в Източна Азия. В същото време японският антимилитаризъм не би могъл да оцелее едновременно при отслабване на съюзните отношения със САЩ и появата на нова регионална заплаха за сигурността. Авторът откроява три аспекта от японското общество, които могат да допринесат за „превъоръжаване” на нейната политика за сигурност: „етноцентричен национализъм, странната комбинация от колективна вяроност и липса на централизиран процес на взимане на решения и „относителна липса на вина” след войните”²⁹. Опитът на страна победена след войните и политиката за сигурност продължават да формират склонността за прибегване до употреба на военна сила.

Направеният преглед показва тясната връзка между политики за развитие и ролята на ЯСС като допълващи се в областта на мироопазването. Тази връзка е обусловена, не само от ограничената роля на Япония в колективната сигурност, но и от промяната на насоките за мироопазване според дефинициите на ООН. Нещо повече, тези концептуални идеи предвиждат засилено участие и на неправителствени образувания, като граждански съюзи, неправителствени организации и други.

Въпроси, свързани с участието на японските сили за самоотбрана в мироподдържащи и мироукрепващи операции на ООН

В тази подточка са разгледани някои особености на японските сили за самоотбрана и някои правни разпоредби, касаещи операциите за поддържане на мира от ООН.

През 1954 г. се създават силите за самоотбрана с първоначална цел, да бъдат използвани при евентуална заплаха над Япония. Имат изцяло отбранителна цел-за това

²⁹ Berger, T. (1993) *From Sword to Chrysanthemum: Japan's Culture of Anti-militarism: International Security*, Vol. 17, No. 4 (Spring, 1993), с. 131.

свидетелства дори и самото им японско наименование, което не съдържа понятието „сила“-„джией-тай“-буквално групи, екипи за самоотбрана. В дискурса на обществените дебати все по-често се поставя въпросът за утвърждаване на тяхната роля. Въпросът за военно сътрудничество поставя редица конституционни, правни и политически въпроси. Както вече беше споменато, чл. 9 от японската конституция отхвърля войната и използването на сила като начин за разрешаване на международни спорове. Правителството го интерпретира като право на самозащита и право на сили за самоотбрана, но не и правото на колективна сигурност. Въпреки това, мултинационалните сили са изпратени като упражняващи правото на колективна защита според устава на ООН.

Чрез дебати в парламента са установени няколко основни принципи на политиката на отбрана, произтичащи от конституцията:

1. Япония няма да упражнява въоръжена сила и да извършва действия, които биха извън правото на самоотбрана.
2. Япония ще се придържа към политика изключително ориентирана към самоотбрана.
3. Япония ще поддържа минимално необходимата военна сила, изисквана за упражняването на силата на самоотбрана.
4. Япония ще упражни правото си на самоотбрана в ситуации, изпълнявайки три изисквания (в случай на внезапна и непредвидена заплаха за страната, когато няма други подходящи мерки извън използването на въоръжена сила; когато упражняването на военна сила се поддържа до необходимия минимум³⁰).

В програмните документи на ЛДП и ЯДП се отбелязват появата на потенциални нови заплахи като терористични действия, използване на биологическо и химическо оръжие, незаконно навлизане на японска територия (по море, вода или въздух) и разпространението на ядрено или друго оръжие в АТР и глобален мащаб. Разсъждава се, че гъвкав отговор на тези промени ще изисква и гъвкав преглед на националната програма за отбрана и увеличаване функциите на японските сили за самоотбрана. От тях се очаква да изпълняват важни и разнообразни роли в случай на бедствия, мироопазващи операции и други дейности, свързани с международно сътрудничество, сътрудничеството между Япония и САЩ в Азиатско-тихоокеански регион (АТР) и евакуацията на японски граждани извън границите на страната.

³⁰ *The Democratic Party of Japan's Basic Policies on Security, (June 1999), <http://www.dpj.or.jp/english/policy/security.html>, последен достъп: 10.06.2015.*

Участието в мироопазващите операции по време на войната в Персийския залив през 1990 г. се определя като важен катализатор за променящото се отношение на Япония относно изпращането на японските сили за самоотбрана. Поставя началото на дебати относно ролята и отговорности след Студената война и колективната система за сигурност. Когато Ирак напада Кувейт, Япония поддържа санкции срещу Багдад и осигурява финансова помощ на засегнатите страни в размер на 13 милиарда долара³¹. Според дебата съществуват няколко ограничения спрямо желанието за по-активна дейност в ООН и възможност за участие в мироопазващите операции. Въоръжените сили на мултинационална коалиция начело на САЩ и последвани от арабски и други сили са изпратени в района на залива. Кризата се оказва тест за японската политическа готовност да изпълни задължителните резолюции на ООН, правни ограничения на конституцията за използване на военен персонал, транспорт и оборудване за целта, и своеобразно изпитание за отношенията със САЩ. Разпространяват се идеите за Япония като „нормална държава” и „регулярен играч” на международната сцена. През 90-те години редица инициативи като инициативата Най, докладът на Хигучи, пледиращ за по-агресивна роля на страната извън политиката на отпускане на икономическа помощ³², японската програма за Национална политика на отбрана през 1995 г. и променените насоки за сътрудничество Япония-САЩ за отбрана през 1997 г. целят да подновят и разширят японските ангажименти според двустранния договор за сигурност. Ролята на ЯСС в Камбоджа се осъществява главно под формата на хуманитарна помощ, след което основна задача представлява и безопасното изтегляне на персонала. В последствие се наблюдава взаимодействието между официалната помощ за развитие и ЯСС, действащи като „две колела на японското сътрудничество”. Дейностите на силите за самоотбрана включват хуманитарна помощ и подкрепа за възстановяване, борба с тероризма и пиратските дейности. След терористичните атаки от 11 септември пряка заплаха за Япония не съществува, но правителството възприема борбата срещу тероризма не само като международен, но и като проблем от главна значимост за националната сигурност³³. Признава се факта, че страната е неспособна да реагира адекватно на всички предизвикателства, потенциално застрашавайки сигурността ѝ само на основата на нейните способности за отбрана.

³¹Ueki, Y. (1993) *Japan and the New Multilateralism*, статия от книгата *Japan's foreign policy after the Cold War: coping with change* (Gerald L Curtis; Michael Blaker).

³²Johnson, C. (1996) *JPRI Working Paper No. 16: February 1996 The Okinawan Rape Incident and the End of the Cold War in East Asia*.

³³Raposo, P. and Potter, D (2014) *Peacebuilding and “Human Securitization” of Japan’s Foreign Aid. Responsible Development in Polycentric World Inequality, Citizenship and the Middle Classes 14th EADI General Conference, 23-26 June 2014, c.16.*

След влизането в сила на Закона за мирно сътрудничество, Япония участва в мироопазващи операции в Ангола, Камбоджа, Мозамбик и Източен Тимор³⁴, а от 1996 г. изпраща контингент към силите за наблюдение на ООН за прекратяване на военните действия (ЮНДОФ) в Голанските възвишения наред с персонал, изпратен за помощ на бежанци в Руанда и Източен Тимор като част от хуманитарните операции по спешна помощ.

В задълженията на японските сили за самоотбрана влизат:

- участието в хуманитарни дейности и помощ при бедствия, както и мироопазващи мисии (Закон за сътрудничество за международен мир, 1992);
- по-голямата съвместимост между японските ЯСС и силите на САЩ през първото десетилетие на XXI век (изразяваща се в активно участие в борбата срещу тероризма, водена от САЩ, помощ в борбата срещу зачестилите пиратски инциденти след разполагането на миноносци по бреговете на Сомалия и други);
- разнообразяването на партньорствата в областта на сигурността извън американско-японския съюз.
- задълбочаването и разширяването на отговорностите на силите за самоотбрана в рамките на сътрудничеството Япония-САЩ в областта на отбраната;

Обобщени особеностите на японската военна доктрина са:

- Изцяло отбранителна политика, използваща сила само в случай на нападение;
- Забрана за използване, разработване и разполагане на ядрени оръжия;
- Поддържане на споразумения със САЩ;
- Поддържане на умерени отбранителни способности³⁵.

Общественото мнение като важен индикатор за участието в мироопазващите операции

Общественото мнение е важен индикатор за участието в мироопазващи операции. Допитване до общественото мнение в разглеждания период е направено през ноември 1972, октомври 1975, декември 1978, декември 1981, ноември 1984, януари 1988, февруари 1991, януари 1994, февруари 1997, януари 2000, януари 2003, февруари 2006, януари 2009. Разгледани са няколко статистики на японския парламент относно общественото мнение в областта на международното сътрудничество.

Определени са няколко въпроса от международно значение. Тероризмът като глобална заплаха има значително по-голям брой поддръжници в сравнение с 2000 г., докато

³⁴ *UN Peacekeeping Operations(2000 Ministry of Foreign Affairs of Japan)*
http://www.mofa.go.jp/policy/un/pamph2000_archive/pko.html, последен достъп: 10.05.2014.

³⁵ *Defense of Japan 2012, Ministry of Defense.*

определилите въпросите свързани с опазване на мира и сигурността като важни са запазили броя си от предишни проучвания. Подобно проучване е важно, тъй като показва евентуална подкрепа на потенциално изпращане на силите за самоотбрана в операции за опазване на мира. На второ място се нареждат проблемите на околната среда. Наблюдава се спад в подкрепата за мироопазващите операции след 2011 г. Причините за резкия спад биха могли да се обяснят с ендегенни фактори, както и вероятно разочарованието от участието във войната в Ирак и липсата на непосредствена заплаха за територията на Япония в началото на XXI век и разрушителното земетресение от 11 март 2011 г. в Тохоку, когато международното сътрудничество отстъпва пред усилията за възстановяване на региона. Процентът на споделящите мнението, че Япония не трябва да участва в мироопазващите операции е 1.5% , сходен с данните от 2001 г. - 1.8%.³⁶ Това би могло да се обясни с терористичните атаки и страха от подобни заплахи за Япония, а през 2013 г. вероятно причините отново биха могли да бъдат търсени във вътрешните усилия на японското правителство за ревизия на Конституцията. Макар и променяща се сравнително плавно през годините промяната от 8% до 1.5% в периода 1994-2013 г.³⁷ показва, че оценката за международната роля на Япония расте, а с нея и увереността и подкрепата на японското население.

Разкритите особености на силите за самоотбрана показват някои от противоречията, свързани с възможностите и ограниченията им да използват въоръжена сила. В Ирак японската помощ се разглежда като съобразяване с политиката на САЩ в региона, но в други случаи дейността на японските сили за самоотбрана е обоснована с приоритизиране на дейностите на ООН. Това представлява и възможност за Япония чрез участието си да изгради международна визия не само на икономически, но и политически лидер.

Трета глава. Традиционни форми на участие на Япония в изграждане на мира

Разгледани са политиките по отношение на мира, водени от отделните правителства и е направена кратка характеристика на водещите партии в Япония. Прегледът на приоритетите на японските правителства условно е разгледан в две подточки. Това разделяне не е случайно. То се дължи на промяната в приоритетите от

³⁶ Cabinet Office, Government Of Japan (25.11.2013) *Gaikō ni kansuru seronchōsa, Kokuren heiwa iji katsudō e no sankā ni tsuite no kangaekata/ Survey on Japanese diplomacy, Opinion on Japanese participation in peace-keeping operations/*, <http://survey.gov-online.go.jp/h25/h25-gaiko/zh/z26.html>, последен достъп: 13.06.2016

³⁷ Cabinet Office, Government Of Japan (25.11.2013) *Gaikō ni kansuru seronchōsa, Kokuren heiwa iji katsudō e no sankā ni tsuite no kangaekata/ Survey on Japanese diplomacy, Opinion on Japanese participation in peace-keeping operations/*, <http://survey.gov-online.go.jp/h25/h25-gaiko/zh/z26.html>, последен достъп: 13.06.2016

политиката на премиера Коидзуми, ориентирана към видима външнополитическа роля към външна политика, повлияна от световната икономическа криза през 2008- 2009 г. Макар икономическите мерки и икономическата криза като ендегенен фактор да не са пряко свързани с въпросите на мира и сигурността, те оказват влияние в изместването на приоритетите от активна външна политика и инициране на формати в ООН към мерки за нормализиране на пазарите.

Водещата и най-голяма партия е ЛДП, създадена през 1955 г. в резултат от сливането на консервативните Либерална и Демократическа партии. През 1993 г. партията се разцепва и голяма част от членовете ѝ я напускат и формират нови по-малки партии³⁸. Както ЛДП, така и ЯДП са разделени на множество фракции (*хабацу*), които имат известни идеологически различия по между си. Традиционно ЛДП отстоява вяроност към съюза със САЩ и развитието на тези отношения са от първостепенно значение за външната политика на Япония. Отделни фракции защитават в по-голяма степен ролята в ООН и мироопазващите операции, като това включва и конституционни реформи и засилена роля на ЯСС. ЯДП, втората опозиционна партия, създадена през 1996 г. също подкрепя ролята в мироопазващите и мироукрепващи операции на ООН с тази разлика, че се въздържат от конституционни реформи и наблягат на нетрадиционните форми за сигурност като хуманитарни операции и политики за развитие. В рамките на ЛДП съществуват три фракции, такива които произхождат от левите партии, от ЛДП и от новите консервативни партии³⁹. Коейто, т.нар „партия на чистата политика” е втората по големина опозиционна партия в Япония, възникнала през 1962 г. като политически отдел на будистката организация „Сока Гаккай”⁴⁰. Ръководството ѝ твърди, че няма общо с религиозна принадлежност и отстоява универсални принципи като “човеколюбие, единство и пацифизъм”⁴¹.

Главата разглежда основните приоритети на правителствата в периода 2001-2014 г., свързани с опазване на мира и изпращането на ЯСС в мироопазващите операции. Общото при повечето правителства е приоритета за разширяване на съюза със САЩ и активна роля в ООН. При някои от правителствата обаче, участието в

³⁸ Dobson, H.; Hook G. and others (2011) *Japan's International Relations: Politics, Economics and Security*, London: Routledge, third edition (Hook Glenn, *Global Governance and Japan*), Routledge Taylor and Francis Group, c.59.

³⁹ Zakowski, K. (2015) *Interpersonal Connections Do Matter: Evolution of DPJ Factions, On Their Own Paths. Japan and China Responses to the Global and Regional Challenges*, Łódź University Press.

⁴⁰ Сока Гаккай обединява вярващите от влиятелната будистка секта ‘Ничирен шошу’. Партията се преименува в „Нова Партия на чистата политика” през 1998г., след което в последствие възстановява първоначалното си наименование през 2014 г.

⁴¹ Опис 20, дело 44-5 447 (1987) Информация относно обстановката в Коейто (Партията на чистата политика) след избирането на ново партийно ръководство и възможностите за сътрудничество между Коейто и БЗНС, Станислав Баев-пълномощен министър относно обстановката в Коейто, Министерство на външните работи на Република България..

мироопазващите операции е водещо, а при други по-скоро приноса в операции по укрепване на мира. В някои от правителствата в периода 2008 г.- 2010 г. основен приоритет е борбата с климатичните промени. При управлението на премиера Коидзуми по-подробно е разгледан случаят Ирак, където мотивацията за участие в операции на ООН се различава значително от последващите участия в мироопазващи операции на Япония. Външнополитическите приоритети на правителствата схематично са представени в таблицата по долу. Разгледани са основни точки от избрани правителства през изследвания период.

Най дълго е управлението на Джуничиро Коидзуми в рамките на три мандата в периода (2001-2006). То се характеризира с изграждане на международния престиж на Япония като страна, с която по думите му „японците да се гордеят”. Редица симпозиуми и събития стават платформа за диалог на японския глас. Основни точки, засягащи ролята на страната в опазването на мира и мироопазващите операции са дискусиите за участието в Ирак, реформата в ООН и разоръжаването на Северна Корея. С атаките от 11 септември правителството се сблъсква с нова концепция за международни конфликти и нови заплахи през XXI век. Международният тероризъм е идентифициран не просто като заплаха за мира, но и за сигурността на Япония. Този период е време за преосмисляне на ролята ѝ в международното общество⁴².

През 2001 г. е приет Закон за специални мерки срещу тероризма⁴³, който позволява да се окаже логистична подкрепа на САЩ и коалиционните сили в Афганистан. Включва разпоредби за подкрепата на американски военни и други сили, японското участие в мироопазващите операции⁴⁴. Министър-председателят Джуничиро Коидзуми предлага план за изпращане силите за самоотбрана в невоенна подкрепа на американските сили в Ирак. Планът също включва и осигуряване на хуманитарна помощ, усилия за възстановяване в региона и укрепване на защитата на американските бази в Япония. Мнозинството японско население подкрепя помощта, която оказват японските сили за самоотбрана⁴⁵. Дипломатическите усилия за приемане на резолюцията на ООН в Ирак са основен акцент от международната дейност на правителството на Коидзуми. Премиерът отстоява позицията, че иракския проблем не е просто американски, а глобален въпрос и мирът и щастието на Япония са зависими от международния мир.

⁴² Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.21 Nakatani Bōeichō chōkan, jōhō shūshū no tame no kantei haken ni tsuite (2001/11/08) <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2001/1108.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁴³ Anti-Terrorism Special Measures Law

⁴⁴ Diplomatic bluebook (2002) Ministry of Foreign Affairs of Japan.

⁴⁵ Pekkanen, R. and Krauss, E. (summer 2005) Japan's 'Coalition of the Willing' on Security Policies, Orbis, summer 2005, c.429-444.

Призовава за осъзнаване на съюза със САЩ и се отстоява позицията, че с изпращането на морски съдове в Индийския Океан Япония директно допринася за защитата на националната сигурност под заплахата от глобален тероризъм⁴⁶.

Този външнополитически избор се мотивира от една страна от зависимостта на Япония от САЩ⁴⁷, а от друга от недостига на ресурси и интереси⁴⁸ на страната в Близкия Изток⁴⁹. По този повод премиерът коментира: „Япония не отива на война и няма да използва военна сила, не участва в терористични действия, но ще положи усилия в изграждането на Ирак”⁵⁰. Разрушаването на ОМУ се откроява като основна цел⁵¹. Анализирани са въпросите дали е в интересите на страната да подкрепя Ирак и по какъв начин. За Япония подкрепата на САЩ и доверието от страна на населението е най-важното и в този смисъл националният интерес е също защитен. За първи път се осъществява директна връзка между ЯСС и японското външно министерство чрез експертната на ЯСС и финансиране на необходимата екипировка от ОПР.

Обсъжда се въпроса за по-ефективна роля на Япония в ООН, а не толкова въпроса за изгодата на Япония от членството в организацията. Един от основните дискутирани въпроси е силите на самоотбрана да се трансформират от „съществуващи сили за самоотбрана към добре функциониращи сили за самоотбрана”⁵². Сред главните приоритети са поддържане дейността на мироопазващите операции на ООН, активност в неправителствения сектор, усъвършенстване на човешките ресурси, засилване на доброволческите дейности, оптимизиране на ОПР и не само засилване на японския престиж като цяло, но и създаване на видимост на действията на японските екипи в мироопазващите операции сред японската общественост⁵³. Помощта за т.нар уязвими държави и възпиране на конфликти са сред основните задачи, за които „Япония трябва да бъде готова”⁵⁴. Израз на това е инициативата „Консолидация за мир”.

⁴⁶ Berkofsky, A. (February 2012) *Japan's Defense and Security Policies. What's Old, What's New, What's Ahead*, Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

⁴⁷ Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.86(2003/03/13) <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2003/0313.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁴⁸ В Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.121 се заявява „Нашата страна зависи 90% от петрола на Близкия изток”.

⁴⁹ Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.121(2003/12/18) Ishiba Shigeru, *kihon keikaku kakugi kettei ni yosete*, <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2003/1218.html>, последен достъп: 11.07.2016.

⁵⁰ Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.126 (2004/01/29) *Nihon no Iraku jindō fukkō shien (seikatsu kibān seibi) Japan and humanitarian assistance for reconstruction*, <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2004/0129.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁵¹ Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.86(2003/03/13) <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2003/0313.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁵² Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.131 (2004/03/04) *Chikara no kūhaku-ron' o koete (Bōeichō chōkan Ishiba Shigeru)* <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2004/0304.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁵³ Koizumi Cabinet E-mail Magazine N.85 Akashi Yasushi, *atarashī heiwakyōryoku no shisei ō! New posture for peace (2003/03/06)* <http://www.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2003/0306.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁵⁴ Пак там.

Дискутират се възможности за промени на концепцията за отбрана, поради възникналите въпроси за предизвикателствата пред сигурността и преразглеждане на адекватността на мерките спрямо новите заплахи⁵⁵. Основна задача след терористичните атаки е осигуряването на безопасността на японските граждани⁵⁶.

Основни теми на ООН равнище са продължаване на работата по реформата на ООН, включително и постоянното членство в Съвет за сигурност⁵⁷. В речите си премиера набляга на факта, че Япония не трябва прекалено да разчита на помощ за осигуряване на сигурността, а трябва да бъде готова за кризисни ситуации.

Външнополитически приоритети на японските правителства в периода 2009-2014

През 2009 г. ЯДП печели изборите след дългогодишно несменяемо управление на ЛДП. Партията заявява, че ще развие активни стратегии във външната политика и ще изгради близък и „равнопоставен съюз със САЩ” и вътрешно регионални механизми за сътрудничество в Източна Азия. Други основни приоритети са активната роля в ООН мироопазващите операции, либерализацията и търговски инвестиции, както и борбата срещу глобалното затопляне. Мото на политиката на Хатояма е духът „юу” и „аи” или „дух на патриархат”, в смисъла на общество, състоящо се от независими индивиди, „които стоят изцяло на краката си, за да преодолеят разликите, да уважават другите и да се поддържат един друг”⁵⁸. Външнополитическите цели в този период са по-скоро свързани с глобалното затопляне и намаляване на емисиите на въглероден двуокис⁵⁹. Подчертава, че трябва да се търси консенсус по редица глобални проблеми, нямащи пряка връзка с националната сигурност. Хатояма заявява намеренията си да поддържа отношенията със САЩ като основен приоритет и възможност за поддържане на сигурността в Източна Азия. На първо място остават неразрешени въпросите по отношение на Въздушната станция във Футенма⁶⁰. Ядрените тестове, извършвани от Северна Корея представляват трудност и в отношенията със САЩ⁶¹. Премиерът предлага чернова за нова конституция и внася въпроса на преден план. Възникват

⁵⁵ Пак там.

⁵⁶ Tanaka gaimu daijin, kaigai de no hōjin hogo katsudō ni tsuite, Foreign Minister Tanaka, activities for protection of citizens, <http://www.mmz.kantei.go.jp/k/mm/022ky/honne2.html>, последен достъп: 05.07.2016.

⁵⁷ Nichi-Doku kyōdō kisha-kai / Japan-Germany Joint Press Conference (August 29, 2007), <http://www.kantei.go.jp/jp/abespeech/2007/08/29kyoudou.html>, последен достъп: 03.08.2016.

⁵⁸ Hatoyama Cabinet E-mail Magazine (2009/ 10/ 01) Hatoyama Yukio no 'Yū & ai' (rekishi o kaeru) Yukio Hatoyama's "Yu-Ai", <http://www.mmz.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2009/1001yh/index.html>, последен достъп: 18.07.2016.

⁵⁹ Hatoyama Cabinet E-mail Magazine N.14 Miraie no muttsu no charenji, Six Challenges for the future (2010/01/14), <http://www.mmz.kantei.go.jp/jp/m-magazine/backnumber/2010/0114tg/index.html>, последен достъп: 18.07.2016.

⁶⁰ Hatoyama sōri bōtō hatsugen, Press Conference by Prime Minister Yukio Hatoyama (4 January 2010), http://japan.kantei.go.jp/hatoyama/statement/201001/04nentou_e.html, последен достъп: 18.07.2016.

⁶¹ Statement by Prime Minister Yukio Hatoyama on the Fiftieth Anniversary of the signing of the Treaty of Mutual Cooperation and Security of Japan and the United States of America (January 19, 2010), http://japan.kantei.go.jp/hatoyama/statement/201001/19danwa_e.html, последен достъп: 18.07.2016.

дебати кои части от конституцията подлежат на промени и дали консултациите между трите управляващи партии и особено сред ЯДП трябва да бъдат продължени⁶².

Управлението на Шиндзо Абе (26 декември 2012-24 декември 2014; 24 декември 2014-до момента) ЛДП

Шиндзо Абе подчертава, че ревизирането на конституцията е принцип на ЛДП от преди създаването на партията и възприема като естествено развитие инициативите за промяна на конституцията като се започне с ревизирането на чл. 96⁶³. С гордост заявява, че създава формат, според който ще се проведат дискусии по въпросите на промяна на конституцията. Премиерът неколнократно припомня позицията си „Япония винаги е била миролюбива страна от края на войната и заема важна позиция в международната общност, допринасяйки за мир и просперитет в света. Ще продължим усилията си в изграждане на мирни международни отношения в рамката на „активна дипломатия за мир.“⁶⁴ В други речи премиерът указва, че това включва усилия за промяна на правната рамка за сигурност, изясняване на японския народ на целите и задачите на планираните промени⁶⁵. Обсъждат се евентуална резолюция на СС на ООН, когато Япония правото на самоотбрана и е запитана дали това представлява изпълнение на колективната сигурност. Хуманитарната помощ и помощта при бедствия и аварии са дефинирани като предизвикателства на нетрадиционната сигурност. Предвидени са увеличени възможности за силите за отбрана. Предвидено е сътрудничеството с американските въоръжени сили при бедствия и аварии след успешния обмен на практици след земетресението в Тохоку през 2011 г. в и извън Япония⁶⁶. Развитието в области на сътрудничество като киберпространство и морска сигурност представлява новост в насоките за отбрана до момента. Частта от стратегията, включваща диалог на сътрудничество и обмен с Китай с цел взаимно разбирателство и мерки, за да бъдат избегнати неочаквани ситуации също представлява новост в познатите стратегии.

⁶² Hatoyama sori boto hatsugen, Press Conference by Prime Minister Yukio Hatoyama (4 January 2010), http://japan.kantei.go.jp/hatoyama/statement/201001/04nentou_e.html, последен достъп: 18.07.2016.

⁶³ Конституция на Япония. Глава IX. Изменения, Член 96. Поправки към настоящата Конституция се инициират от парламента, чрез мнозинство от две трети или повече от всички членове на всяка една камара и след това се предоставя на народа за ратификация, за която се изисква положително гласуване на мнозинство от всички подадените гласове на специален референдум или избори, назначени от парламента. Такива ратифицирани изменения незабавно се обнародват от императора в името на народа, като неразделна част от тази Конституция.

⁶⁴ Party statement Commemorating the end of the war Liberal Democratic Party (August 15, 2014), Liberal Democratic Party of Japan, <https://www.jimin.jp/english/news/125867.html>, последен достъп: 02.06.2016.

⁶⁵ Party unified in support of the Abe government, Summary of press conference by Prime Minister Shinzo Abe (September 3, 2014), Liberal Democratic Party of Japan, <https://www.jimin.jp/english/news/126004.html>, последен достъп: 02.06.2016.

⁶⁶ Пак там.

Правителство	Кабинет	Характеристики на управлението, свързано с мира	МО приоритети	ООН приоритети	Насоки за национална отбрана	Вътрешнополитически условия на курса, свързани с ЯСС/
Йошихиро Мори (април 2000-2001) ЛДП	ЛДП	Реформа на ЯСС и активност в ОПМ	Връзките с Азия	ООН реформа	Обмисля се, но не е иницирана	Да
Джуничиро Коидзуми (2001-2006) ЛДП	І к. ЛДП-Ново Комейто-Нова Консервативна партия ІІ к. ЛДП-Комейто ІІІ к. ЛДП-Комейто	Изграждане на международен престиж	Мерки срещу тероризма Основна заплаха- Северна Корея	ООН реформа Кандидатура на Япония за постоянен член на СС на ООН; Човешка сигурност	Да „Насоки за национална отбрана (2004)“	Да
Шиндзо Абe (26 сеп. 2006-27 сеп. 2007) ЛДП	ЛДП-Ново Комейто	Промяна на политиката за сигурност и право на колективна сигурност	Дипломация, укрепваща Солидарността в Азия Мерки срещу тероризма	Активност в ОПМ	Не	-
Ясуо Фукуда (26 сеп.-26 сеп. 2007)	ЛДП-Ново Комейто	Миротворческа дипломация с цел: възстановяване доверието към Япония	Многостранна дипломация	Климатични проблеми	Не	-
Таро Асо (24 сеп. 2008-16 сеп. 2009) ЛДП	ЛДП-Ново Комейто	Посамостоятелна роля за Япония	Многостранна дипломация	Създаване на обучителен център за миротворци в Хиросима		-

Юкио Хатояма (16 сеп. 2009-8 юни 2010)-ЯДП	ЯДП, СДП*, ННП**	Дух на патриархат, тесен и равен съюз със САЩ Смяна на акцентите, не на политиката търси се съкращаване на военното присъствие и възможност за независима политика	Основна заплаха - Северна Корея	Климатични промени	Да „Насоки за национална отбрана (2010)“	Чернова на конституцията
Наото Кан (8 юни 2010-2 сеп. 2011) ЯДП	ЯДП-ННП	Външна политика и политика за сигурност, които целят мир, основан балансиран прагматизъм		Цели на Хилядолетие то, активна роля в ООН	Конституционни промени	
Йошихико Нода (2 септември-26 декември 2012) ЯДП	ЯДП-ННП	Сътрудничество на САЩ в отбраната, приоритет на национални въпроси		ТИКАД 2013 Подновени опити за членство като постоянен член на СС на ООН		Дебати за ЯСС, ревизирани насоки за отбрана
Шиндзо Абе (26 дек. 2012-24 дек. 2014; 24 дек. 2014-до момента) ЛДП	1к.ЛДП-Ново Комейто 2к. ЛДП-Комейто	„Активно сътрудничество за мир“, национална стратегия за сигурност		Въпроса за изпращане на ЯСС в Южен Судан	да „Насоки за национална отбрана (2004)“	Да

Четвърта глава. Нетрадиционни инструменти за сигурност във външната политика на Япония

За да се разкрият особеностите на японския подход е направен експериментален и изследователски анализ в четвърта глава. Тя е посветена на задълбочено изследване (case study) върху японската роля за възстановяване в Афганистан и Южен Судан чрез механизма „човешка сигурност“. Това е осъществено чрез разкриване динамиката на ролята на Япония в Афганистан и Южен Судан, приложение на концепцията за „човешка сигурност“.

Ролята на концепцията за „човешка сигурност“ в операциите за укрепване на мира

Първата подточка разглежда ролята на концепцията за „човешка сигурност“ в операциите за укрепване на мира. Като политически дискурс в Япония е обявена в речта на министър- председателя Кейдзо Обучи през 1998 г. по време на „Интелектуален диалог за изграждане на Азия утре“, който заявява „Аз вярвам, че XXI век трябва да бъде век на човешката сигурност. Това винаги е било основна идея на моите дипломатически усилия“⁶⁷. XXI век е обявен за „век на мир и просперитет на основата на човешкото достойнство“ и поставя началото на концепцията за „човешка сигурност“ в японската външна политика. ООН срещата на Високо равнище през 2000 г. има важно значение за популяризиране на идеята от японска страна, тъй като тогава е създадена Комисията за човешка сигурност. Тогава са взети и важни решения за развитието и бъдещата линия от развитието на ООН. ОПМ еволюират в „мултифункционални“. Консолидирането и укрепването на мира представляват важен стълб от дипломатията на страната. По инициатива на правителството е създаден Доверителен фонд за човешка сигурност в ООН, в рамките на който Япония допринася с ок 500 млн. йени за проекти ⁶⁸.

Значителен принос за популяризирането на концепцията има Садако Огата с дългогодишен опит в системата на ООН, Върховен комисар в Комисариата по бежанците на ООН (1990-2001) и президент на японската агенция за международно сътрудничество JICA. Тя дефинира ролята на понятието като „освобождаване от

⁶⁷ *An Intellectual Dialogue on Building Asia's Tomorrow (December 2-3, 1998) The Asian Crisis: Meeting the Challenges to Human Security. Opening remarks by Prime Minister Keizo Obuchi Tokyo, Japan,*
<http://www.jcie.or.jp/thinknet/tomorrow/1obuchi.html>, последен достъп: 09.09.2016.

⁶⁸ *Diplomatic bluebook (2001), Ministry of foreign affairs of Japan.*

нуждата, освобождаване от страха”. Първото определение включва главно усилия като хуманитарната помощ и политики за развитие, докато второто предвижда необходимостта от мерки за борба с насилието⁶⁹. Високата оценка за Япония в ООН е призната и от изявлението на Кофи Анан през 2004: „Светът не би могъл да постигне „Целите на Хилядолетието” без японския технологичен прогрес и фокуса върху човешка сигурност”⁷⁰. Приема се и за основен принцип на работа според устава на Официалната помощ за развитие (ОПР)⁷¹, както и основен принцип при осъществяване на хуманитарната дейност и външната политика на Япония. Дипломатията на човешката сигурност цели защита на индивида в развиващите се страни и според разгледаните функционира, като дипломатическа стратегия, за да поддържа отношенията Япония- САЩ и японско-американския диалог. Японското правителство избира тази ориентация, тъй като тя подхожда на следвоенния профил на страната като актьор, който не застрашава сигурността.

Случаите Афганистан и Южен Судан като илюстрация на японските усилия за укрепване на мира

На пръв поглед е трудно да се сравнява помощта и мотивацията за интервенция на Япония в Афганистан с тази в Южен Судан, тъй като в Афганистан силите за самоотбрана не са официално изпратени в мироопазваща мисия, но се наблюдават някои прилики в подхода. Едно от сходствата е амбицията да се положат усилия за предотвратяване на по-нататъшни терористични действия. Друга прилика е координирането на усилията с различни правителствени платформи като организацията „Японска платформа”, неправителствени организации и ООН агенции, специализирани в определени дейности като образование, хигиена и др. Осъществяването на официалната помощ за развитие на Япония с механизмите на хуманитарната помощ и т.нар концепция за „овластяване” на населението представляват друго сходство. Друга обща характеристика се състои в усилията за изграждане на капацитет и самозависимост на афганистанските и южно-суданските институции. В този смисъл операциите в тези страни се разглеждат като подпомагане усилията на местните правителства в изграждане на независими и добре работещи институции.

⁶⁹Нейна е инициативата „Огата” за всеобхватна помощ за развитие, включваща сътрудничество между различни органи на ООН, като Комисариат по бежанците, Унищф и други за възстановяване на Афганистан, съсредоточаващи се в няколко приоритетни региона Кандахар, Джалалабд и други. Особеност на програмата е преходът от хуманитарна помощ към помощ за възстановяване.

⁷⁰Edstrom, B. (2008) *Japan and the Challenge of Human Security. The Founding of a New Policy 1995–2003.*

⁷¹Sato, Y. (2004) *Case Study on Peace-building in Sri Lanka, с.4.*

В случая с Афганистан не се поставя под въпрос опасност за нарушение на конституцията, тъй като Япония осигурява главно хуманитарна помощ, извършвана от изцяло цивилен персонал чрез НПО и ООН агенции. В случая Южен Судан обаче, възникват трудности при изпълнение на задълженията на персонала и доверието на международната общност към тях. Интервенцията на Япония в Афганистан започва след войната в Ирак и японските усилия за подкрепа на САЩ. Въпреки това понататъшния ангажимент на Япония за страната, реализиран чрез програмата РДР (изпълнена чрез политическата мисия ЮНАМА), финансовата помощ и продължаващата и по настоящем помощ чрез координираната дейност на Японска платформа и различни неправителствени организации показват ясната позиция на страната да продължава да бъде цивилен играч на международната сцена и да играе самостоятелна роля, независима от тази на САЩ. Нещо повече интервютата с японски миротворци показват, че изпълнението на дадените в началото на първа глава условия за интервенция като изграждане на доверие, неутралност и безпристрастност на помощта се осъществяват много по-безпроблемно, когато дейността на неправителствените организации е разграничена от тази на американските сили и когато няма изпратени сили за самоотбрана. Това се дължи на факта, че силите за самоотбрана, които представляват униформен състав биват припознавани с въоръжените сили на САЩ и това би възпрепятствало дейността. Мотивацията и т.нар „изгода за Япония” би могла да се обобщи като създаване на позитивен международен имидж в хуманитарните мисии и помощ и възможност да бъде разглеждана като един от факторите за възстановяването в Афганистан. Въпреки тези усилия обаче, възможностите за интервенция на японски персонал с местното население е ограничен до координацията между японски неправителствени организации с офис в Япония, които извършват комуникация главно чрез методите на съвременната комуникация с неправителствени организации в Афганистан и срещи в съседни страни, одобрени предварително от японското външно министерство. Японската помощ в Афганистан чрез механизмите на ООН спомага за положителния образ на страната в организацията, но не би могъл да е основен аргумент в кандидатурата на Япония за постоянно членство в Съвет за сигурност. За разлика от Афганистан, където за двустранно икономическо партньорство на този етап не би могло да се говори, Япония се надява на възможност за търговски отношения и инвестиции в Южен Судан. Несигурността в страната и ескалацията на конфликти създава тревожност за понататъшно развитие на дейността на ЯСС и с оглед на новоприетите промени в закона за сигурността. Южен

Судан представлява развитие в мироопазващите операции, поради развитите механизми за сътрудничество с различни звена и организации, а не само цивилни мисии на ЯСС. Интервенцията там е и дипломатическа възможност за Япония да демонстрира интересите си в африканските страни. Нееднократно е сравнявана с Китай като недостатъчно отделяща внимание за развитието на Африка, въпреки процеса ТИКАД. Случаят Афганистан е един от първите, в които японското правителство на практика прилага концепцията за т.нар „човешка сигурност“. От друга страна случаят Южен Судан също представява усилия за осигуряване на човешка сигурност чрез овластяване на населението и икономическо развитие, като надгражда над концепцията и внася в нея ново съдържание. От прегледаните изявления на страницата на външно министерство става ясно, че Япония реагира на всяко ескалиране на напрежението в Южен Судан с желание за изпълнение на мирното споразумение и изпълнение на резолюциите на ООН. Това показва сериозни намерения, Япония да подпомага процеса на мирните преговори и да подпомага изграждането на мира, чрез помощта на ОПР и дейността на ЯСС. Директната възможност за общуване на състав на ЯСС с местното население и преките дейности на НПО осигуряват възможност за разпознаваемост на японските усилия за мир и възможност за по-голяма успеваемост на мисията отколкото на усилията в Афганистан. Случаят Судан е интересен и с това, че се използва като аргумент в политическия дискурс за промяна на конституцията, тъй като зачестяват ситуациите, при които ЯСС трябва да употребят въоръжена сила.

3. Основни изводи

Както е видно от направения преглед Япония в условията, когато в резултат на последствията от Втората световна война губи възможността да бъде активен субект в план световна политика, тя търси и намира своята роля в мироопазването на ООН. Страната на изгряващото слънце разгръща в най-голяма степен понятието „изграждане на мира“, включващо консолидация на мира и превенция на конфликти. Това се дължи не само на споменатото възприятие на страната като пацифист, както и като държава, която чувства дълг да даде своя принос за опазването на мира и сигурността. Но едновременно с това тя е водена и от национални и външнополитически интереси. Националните интереси биха могли да се обобщят като възможност японските сили за самоотбрана да защитават цялостта на Япония при външни заплахи.

В дисертацията са разгледани няколко случая на японския подход към мира. Трите разгледани случаи са различни един от друг. Случаят Ирак си остава противоречив в японската политическа история и изпращането на ЯСС във военни зони

поставя множество въпроси дали това е с разрез с конституцията и дали сляпото следване на американската позиция носи дивиденди на Япония. Както беше отбелязано неколkokратно, макар това да не представлява операция на ООН по поддържане на мира, тази активност определя засилена роля на японските сили за самоотбрана за мироопазване зад граница и по-активна роля на Официалната помощ за развитие (ОПР) и в последващи операции на ООН. В този смисъл е важно разглеждането на операцията в контекста на следващите операции, в които ЯСС и Япония като цяло участва. Японската интервенция в Афганистан заслужава да бъде спомената поради няколко причини. Япония участва в механизма РДР в рамките на политическата мисия ЮНАМА. Подпомагайки мисията както в рамките на РДР, така финансово и като платформа за диалог-проведените Токийски конференции за финансиране и изпълнение на бонското споразумение представляват приложение на разгледаната „човешка сигурност” и т.нар „мека сила”. В нея Япония не участва с военен персонал (ЯСС), а изцяло с граждански. Продължените дейности чрез държавната агенция „Японска платформа”, която оперира като голяма мрежа от неправителствени организации и агенцията ЛСА демонстрира готовността на страната да продължава да изпраща послания за политиките си за мир и мирния граждански подход на страната към международните конфликти. При този случай се осъществява сътрудничество между множество правителствени и неправителствени звена, нещо което също представлява новост и е развито в последващи ОПМ като тази в Южен Судан. В Южен Судан съставът на ЯСС постепенно разширява функциите си и чрез разгледаните дейности на инженерния екип и Координационния център извършва пълноценна дейност по изграждането на институции и държавност, извън техническите си задължения и инфраструктурните проекти. Един от начините за координация, осъществяван в операциите по укрепване на мира е организирането на политически кампании за фодонабиране и осъществяване на определени проекти, извършвани от организации, специализирани в различни дейности.

На пръв поглед е трудно да се сравнява помощта и мотивацията за интервенция на Япония в Афганистан с тази в Южен Судан, тъй като в Афганистан силите за самоотбрана не са официално изпратени в мироопазваща мисия, но се наблюдават някои прилики в подхода. Едно от сходствата е амбицията да се положат усилия за предотвратяване на по-нататъшни терористични действия. Друга прилика е координирането на усилията чрез програми, иницирани от японското правителство като организацията „Японска платформа”, неправителствени организации и ООН

агенции, специализирани в определени дейности като образование, хигиена и др. Координирането на усилията на ОПР с механизмите на хуманитарната помощ и т.нар концепция за „овластяване” на населението представляват друго сходство. Друга обща характеристика се състои в усилията за изграждане на капацитет и самозависимост на афганистанските и южно-суданските институции. В този смисъл операциите в тези страни се разглеждат като подпомагане усилията на местните правителства в изграждане на независими и добре работещи институции.

В крайна сметка може да се направи един основен извод засягащ политиката на Япония в операциите на ООН за поддържане на мира. Тази политика и всички съпътстващи я действия и позиции на Страната на изгряващото слънце, според нас, са подчинени на един основен държавно-политически стремеж - превръщането ѝ в субект на световния политически процес. Ключов момент в тази политика е този, че предвид създадените обстоятелства в международен и вътрешен план, японският политически елит възприема именно мироопазващите и мироподдържащи операции, както и т.нар. „мекка сила“, като основни инструменти за осъществяването на гореспоменатия държавно-политически стремеж.

Именно това тласка японските външнополитически центрове да разработват концепции като тази за „човешката сигурност“ и други подобни. Тази концепция несъмнено е интересна политическа формула, в която присъстват силни пацифистки и хуманистични моменти. Следва да се направи заключение, че подобна политическа линия на Япония в дадения период - 2000-2014 г., формира алтернативна политическа платформа, наблягаща повече на „мекото въздействие“, отколкото на силовите такива. Това в известен смисъл прави Япония уникална сред големите световни държави. И подобна платформа, както и основания на нея курс се поддържат, въпреки че съществуват както кръгове в страната, така и сили и фактори извън нея, които въздействат в обратна посока.

Дали Страната на изгряващото слънце ще продължи да следва подобна политика и в бъдеще е въпрос с изключителна трудност предвид усложняващата се глобална обстановка във времето непосредствено след 2014 година насам.

4. СПРАВКА за публикациите по темата на дисертационния труд

1. „Японският принос за мироподдържане и мироукрепване (в Афганистан и Ирак)” Публикация на английски език в Академична зимна конференция в Хокайдо, Япония.
2. „Участието на Япония в операции за укрепване на мира”, списание „Международни отношения”, бр. 1, 26/02/2016.
3. „Отношенията на ООН-Япония в историческа перспектива (фокус върху международната сигурност и мироопазващи операции)”-английски език, Сборник доклади от годишна университетска научна конференция (16-17 юли 2015), том 1, научно направление „Сигурност и отбрана”, Велико Търново.
4. „Японският подход в Афганистан след 11 Септември (Отношенията ООН-Япония в историческа перспектива)”. Сборник доклади от годишна университетска научна конференция (16-17 юли 2015), том 1, научно направление „Сигурност и отбрана”, Велико Търново.
5. „ООН: Исторически традиции и съвременно право“ на тема: „Япония и ООН (значение на японското членство и измерения на японското сътрудничество)”, 3 октомври 2015, сборник на Международна научна конференция, Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград.
6. „Ролята на Япония в мироопазващите операции на ООН (80-те години на XX век-началото на XXI век)”, Сборник доклади от годишна университетска научна конференция (3-4 юли 2014), научно направление „Сигурност и отбрана”, Велико Търново.
7. „Нетрадиционни инструменти на външната политика на Япония, с фокус човешка сигурност”на английски език на 10-та конференция „Новата динамика на регионалното сътрудничество Европа-Източна Азия”, Лодз, Полша 5-6 юни, 2014.
8. „Ролята на Япония в мироопазващите операции на ООН (80-90те години на XX век)” Участие с доклад в научна конференция „Страните от Източна Азия, Южна и Югоизточна Азия и света – взаимоотношения и взаимодействия” Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София 2014.

9. „Съвременните руско-японски отношения и проблемите на международната сигурност” Сборник доклади от годишна университетска научна конференция (27-28 юни 2013), научно направление „Сигурност и отбрана”, Велико Търново.
10. „Японската политика за сигурност и усилия за възстановяване на Афганистан” Сборник доклади от годишна университетска научна конференция (27-28 юни 2013), Велико Търново.
11. Ролята на Япония в политиката за международна сигурност и отбрана”, доклад в научна конференция „Страните от Източна Азия, Южна и Югоизточна Азия и света - взаимоотношения и взаимодействия , Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София 2013
12. „Китайската позиция относно реформата в ООН и японската роля в организацията” (China position regarding the United Nations reform and Japanese role in the organization) доклад в научна конференция „Пътят на коприната”, 14 - 15 октомври 2013, английски език

5. СПРАВКА за научните приноси в дисертацията

1. В дисертацията са дадени дефиниции на понятията за „мироподдържане” и „мироукрепване”, разгледани са част от проблемите на съвременните мироопазващи операции.
2. На базата на разгледаните теоретични понятия и основни школи на международните отношения са направени изводи за приноса и ролята на Япония.
3. Изследва се мотивацията на Япония да бъде активна в разработването на стратегии и политики в определени части от света, като Южен Судан и Афганистан.
4. Изследва се подхода на малко позната у нас страна като Япония, която е ограничена от конституционни ограничения, да бъде максимално ефективна в областта на мироопазващите операции, да допринесе с нетрадиционни средства за предотвратяване на конфликтите и намаляване на последствията от тях.
5. Обобщава и изчерпателно разглежда широк кръг от концепции на японския подход за превенция и следконфликтно възстановяване на конфликти.